EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

VSTUPNÍ ČÁST

Název modulu

Člověk v demokratické společnosti: současnost a dějiny 20.–21. století

Kód modulu

SP-m-4/AL56

Typ vzdělávání

Všeobecné vzdělávání

Typ modulu

všeobecně vzdělávací

Využitelnost vzdělávacího modulu

Kategorie dosaženého vzdělání

M (EQF úroveň 4)

L0 (EQF úroveň 4)

Vzdělávací oblasti

SP - Člověk a společnost

Komplexní úloha

Obory vzdělání - poznámky

Délka modulu (počet hodin)

32

Poznámka k délce modulu

Platnost modulu od

30. 04. 2020

Platnost modulu do

Vstupní předpoklady

Bez prerekvizit.

Modul je univerzálně použitelný pro širokou cílovou skupinu. Vstupním požadavkem jsou způsobilosti získané absolvováním ZŠ.

JÁDRO MODULU

Charakteristika modulu

Obecný cíl

Obecným cílem modulu je, aby žák znal základní lidská práva a svobody a demokratické principy státu a dovedl objasnit, zda, kdy a jak docházelo v nedávné minulosti k jejich porušování či potlačování. Dalším cílem je, aby se žák jako občan demokratického státu dovedl zapojovat do občanské společnosti a zodpovědně uplatňovat své volební právo.

Obsahová charakteristika

Modul se v první části zaměřuje na fungování demokratické společnosti a místo jednotlivce v ní. Zahrnuje tato témata: základní lidská práva a svobody, demokratické principy a hodnoty, občanská společnost a demokratické volby. V druhé, dějepisné části se modul zaměřuje na porušování lidských práv a svobod, narušování demokracie a totalitní režimy ve 20.–21. století.

Žák si prostřednictvím modulu osvojuje praktické aspekty témat lidských práv a svobod a demokratické a občanské společnosti, které se ho jako občana týkají. Modul žáky také připravuje na jejich roli voliče tím, že u nich rozvíjí kritické myšlení a schopnost utvořit si vlastní názor na kandidáty ve volbách.

Cílová skupina

Modul je určen žákům kategorie vzdělání M (s maturitní zkouškou) a L0 (s výučním listem a maturitní zkouškou) napříč všemi obory vzdělání.

Návaznosti modulu

Modul má vztah k následujícím (povinným) modulům: Soužití v lidském společenství: současnost a dějiny 20.–21. století (člověk a společnost), Právní záležitosti (člověk a společnost), Svět v souvislostech: současnost a dějiny 20. –21. století (člověk a společnost), Etické a filozofické tázání (člověk a společnost). Moduly lze řadit v libovolném pořadí.

Očekávané výsledky učení

a) Žák vztahuje situace ze současnosti a dějin 20.–21. století k základním lidským právům a svobodám (garantovaným Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod).

b) Žák porovná fungování demokratické a totalitní společnosti a podloží své argumenty konkrétními příklady ze současnosti i dějin 20.–21. století.

c) Žák zhodnotí roli jednotlivce na rozvíjení demokratické společnosti a svá tvrzení ilustruje příklady ze současnosti i dějin 20.–21. století.

d) Žák kriticky zhodnotí jednotlivce/strany/hnutí kandidující ve volbách a své hodnocení podepře argumentací.

Obsah vzdělávání (rozpis učiva)

i) základní lidská práva a svobody

- základní lidská práva a svobody v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod
- porušování lidských práv a svobod a obrana proti němu v konkrétních životních situacích
- ochrana základních práv a svobod: veřejný ochránce práv (ombudsman), další mezinárodní organizace chránící lidská práva
- porušování lidských práv a svobod v minulosti: roky 1948, 1968 a 1989 v Československu, období normalizace, Charta 77

ii) demokracie vs. totalita

- charakteristika demokracie, její principy, hodnoty a projevy
- občan a občanská společnost, občanské aktivity
- demokracie a totalita, život v demokratickém a totalitním systému
- fašismus, nacismus a komunismus – zrod a vývoj totalitních režimů
- varianty komunismu v minulosti a dnes (stalinismus, dnešní Kuba a Čína)
- disent

iii) volby

- praktické aspekty voleb – průběh voleb, příprava a rozhodování voliče
- politické strany/hnutí ve volbách – politické spektrum, politický extremismus, ideologie, programy politických

stran/hnutí
- aktuální mediálně diskutované kauzy politických stran

Učební činnosti žáků a strategie výuky

Ačkoliv je téma postaveno na teoretickém základě, důraz je vhodné klást především na činnostní strategie, prožitek žáka, obhajování názoru, diskuzi.

Pro dosažení výsledků učení jsou doporučeny následující činnosti (pozn. není nutné využít všechny):

- analýza předvolebních aktivit či volebních programů politických stran/hnutí (možné jako práce ve skupině s prezentací výsledku)
- analýza textu Charty 77 a porovnání s Listinou základních práv a svobod
- beseda s pamětníkem (život v totalitní společnosti)
- besedy s představiteli politického či veřejného života, reflexe jejich práce v našem každodenním životě
- brainstorming (např. základní lidská práva a svobody, principy demokracie, možnosti zapojení člověka do občanských aktivit)
- formulování názoru a diskuze ve třídě (např. základní lidská práva a svobody, manipulativní prezentace politických stran/hnutí, politický extremismus)
- konfrontace se současnými či historickými příběhy (video, obrazy, texty), ve kterých dochází k naplňování/porušování základních lidských práv a svobod, s následnou reflexí
- návštěva památníku obětí totalitních režimů, získávání odpovědí na otázky s následnou diskuzí
- občanský projekt na řešení lokálního problému (týmová práce se závěrečnou prezentací výsledku)
- práce s textem Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod
- práce s mapou – vyhledání a označení států, ve kterých panuje totalitní režim (možné jako práce ve skupinách s následným prezentováním výsledků)
- práce s fiktivním příběhem člověka, který byl stíhán v totalitních etapách české historie
- práce se situacemi ze života nebo z médií, ve kterých mohou být porušována základní lidská práva a svobody žáků v jejich osobním či profesním životě
- skupinová tvorba prezentace/plakátu/fotodokumentu představujících významnou osobnost československého disentu
- účast ve volbách nanečisto (podle Člověka v tísni) a následný společný rozbor výsledků
- vytvoření projektu vlastní politické strany (program, cíle, organizační struktura apod.)
- výklad učitele (v omezené míře)

Zařazení do učebního plánu, ročník

VÝSTUPNÍ ČÁST

Způsob ověřování dosažených výsledků

Vzdělávací modul má především vybavit žáka vědomostmi o demokratických a lidskoprávních principech demokratického státu a motivovat ho k odpovědnému občanskému zapojení, a to zejména prostřednictvím voleb, ale i dalších občanských aktivit. Zároveň by si měl uvědomit, že jeho odpovědné občanské zapojení může ovlivnit každodenní život všech občanů společnosti.

Hlavním předpokladem pro splnění modulu proto je, že žák projde osobní zkušeností s tématem a s řešením praktických úkolů. Následně je hodnocen na základě stanovených kritérií.

Výsledky učení je vhodné ověřovat zejména v průběhu modulu (průběžné hodnocení zapojení žáka, formativní hodnocení), ale také na konci, kdy je možné vyhodnotit úroveň získaných znalostí a dovedností žáka, jeho zapojení do pracovních aktivit a výsledky praktických činností.

Tipy:

- V případě týmové práce je nutné předem určit podíl každého člena týmu na plánovaném výsledku.
- Při hodnocení praktických činností se nabízí také možnost vrstevnického hodnocení.
- Při diskuzi je možné žáka hodnotit na základě jeho vyjadřování a argumentace, nikoliv za jeho osobní názory.

Kritéria hodnocení

Modul žák splní, pokud jeho práce v průběhu modulu naplňuje následující body:

a) žák vztahuje situace ze současnosti a dějin 20.–21. století k základním lidským právům a svobodám (garantovaným Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod)

- žák na příkladu jemu blízkých životních situací uvede, v čem v konkrétním případě spočívají základní lidská práva a svobody (garantované Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod)
- žák na ukázkách historických příběhů, životních situací a mediálních kauz rozpozná porušování základních lidských práv a svobod
- žák se orientuje v lidskoprávních dokumentech (Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod)

b) žák porovná fungování demokratické a totalitní společnosti a podloží své argumenty konkrétními příklady ze současnosti i dějin 20.–21. století

- žák vysvětlí zásadní rozdíly mezi totalitním a demokratickým fungováním státu
- žák na příkladech charakterizuje fungování současných totalitních společností
- žák na příkladech z dějin 20.–21. století charakterizuje zrod a vývoj totalitních režimů: fašismus, nacismus a komunismus, a porovnává je mezi sebou

c) žák zhodnotí roli jednotlivce na rozvíjení demokratické společnosti a svá tvrzení ilustruje příklady ze současnosti i dějin 20.–21. století

- žák charakterizuje principy a hodnoty, na kterých je postavena demokratická společnost
- žák navrhuje způsoby, kterými může jako jednotlivec přispět k řešení problémů a ovlivňovat dění v demokratickém státě
- žák na příkladu zhodnotí roli a význam disentu a motivaci osobností k boji proti totalitnímu režimu

d) žák kriticky zhodnotí jednotlivce/strany/hnutí kandidující ve volbách a své hodnocení podepře argumentací

- žák vysvětlí podstatu a průběh různých voleb
- žák charakterizuje program volební kandidátky konkrétních reálných stran, včetně zařazení strany do politického spektra
- žák obhajuje své preference strany/kandidáta ve volbách
- žák identifikuje manipulativní praktiky stran a ověřuje si informace
- žák vysvětlí, v čem jsou nebezpečné projevy politického extremismu

Splnění uvedených kritérií vychází z komplexního a kvalitativního posouzení celkové žákovy práce učitelem.

Doporučená literatura

Moderní dějiny: www.moderni-dejiny.cz

Dotkni se 20. století!: www.dvacatestoleti.eu

Dějepis v 21. století: www.dejepis21.cz

Aktivita Co to jsou politická práva?: http://www.vychovakobcanstvi.cz/co-to-jsou-politicka-prava

Aktivita Krok ke změně obcí s otevřenýma očima (str. 16–27): http://www.otevrenaspolecnost.cz/aktuality/6740-klic-k-rozhodovani

Aktivita Práva, svobody a povinnosti (103–130): http://www.obcanskevzdelavani.cz/uploads/4a1fb98fe2ff234c9c17d449543d456a52af41bb_uploaded_cov2012-zivot_v_demokracii.pdf

Aktivita Proč bránit demokracii, když je?: http://www.vychovakobcanstvi.cz/proc-branit-demokracii-kdyz-je?

Aktivita Shin – pravdivý příběh ze Severní Koreje: http://www.vychovakobcanstvi.cz/shin-pravdivy-pribeh-ze-severni-koreje-0?

Aktivita Spor o školní časopis Křik tercie (str. 112–114): http://www.streetlaw.eu/soubory/dokumenty/street-law-aneb-jak-ucit-pravo-na-strednich-skolach.pdf

Aktivita Stát se členem politické strany?: http://www.vychovakobcanstvi.cz/stat-se-clenem-politicke-strany

Aktivita Třídní ústava (str. 115–117): http://www.streetlaw.eu/soubory/dokumenty/street-law-aneb-jak-ucit-pravo-na-

strednich-skolach.pdf

Aktivita Úvod do lidských práv: http://streetlaw.livepreview.cz/uvod-do-lidskych-prav.html

Aktivita Veřejná politika: http://www.vychovakobcanstvi.cz/verejna-politika-0

Aktivita Volby a voliči: https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1865/VOLBY-A-VOLICI.html/

Poznámky

V úspěšnosti průběhu modulu hraje zásadní roli učitel a jeho vedení a podpora, které poskytuje žákům při provádění učebních činností.

Obsahové upřesnění

VV - Všeobecné vzdělávání

Materiál vznikl v rámci projektu Modernizace odborného vzdělávání (MOV), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval Národní pedagogický institut České republiky. Autory materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, jsou Lenka Tománková, Lenka Housková. *Creative Commons CC BY SA 4.0 – Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.*